

Kantaronun Doğum Sonu Yara İyileşmesi Üzerine Etkisi

Reyhan Aydın Doğan¹

Mehmet Özdemir²

Özet

Hypericum perforatum olarak bilinen sarı kantaron yağı, eski Yunan döneminden itibaren hem iç hem de dış rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan geleneksel bir bitkisel ilaçtır. Granülasyon ve epitelizasyonu destekleyen özellikleriyle yara iyileşmesini hızlandırdığı deneysel çalışmalarda kanıtlanmıştır. Hayvan modelleri üzerinde yapılan çalışmalarda, kantaron yağının insizyon, eksizyon ve ölü boşluk yaralarının iyileşmesini desteklediği görülmüştür. İnsanlarda yapılan çalışmalar da bu bulguları destekler niteliktedir. Özellikle doğum sonrası dönemde sezaryen ve epizyotomi yaralarında kullanılan kantaron yağı, skar dokusunun iyileşmesine ve ağrının azalmasına katkı sağlamaktadır. Çeşitli randomize kontrollü çalışmalar, kantaron yağının hem güvenli hem de etkili bir yara bakım ürünü olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, sezaryen sonrası kantaron içerikli merhem uygulamalarının yara yüzey alanını ve skar oluşumunu azalttığı, ağrı ve kaşıntıyı hafiflettiği saptanmıştır. Benzer şekilde, epizyotomi sonrası kantaron yağı kullanılan kadınlarda perineal ağrının ve inflamasyon belirtilerinin azaldığı belirtilmiştir. Antibakteriyel etkileri de araştırılmış, ancak başka bitkisel yağlarla karşılaştırıldığında etkinliğinin değişkenlik gösterebileceği bulunmuştur. Sonuç olarak, sarı kantaron yağı geleneksel tıpta uzun yıllardır kullanılmakta olup hem deneysel hem de klinik çalışmalarda yara iyileşmesini desteklediği kanıtlanmıştır. Ancak, farklı uygulama yöntemlerinin etkinliğini ve olası yan etkilerini değerlendiren geniş kapsamlı ileri çalışmalara ihtiyaç vardır.

1 Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, reyhanaydin@karabuk.edu.tr, Orcid: 0000-0003-4950-3699

2 Karabük Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Dahili Tıp Bilimleri, Tıbbi Farmakoloji, mehmetozdemir@karabuk.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9506-0131

1. Giriş

Botanik olarak *Hypericum perforatum* olarak bilinen St. John's wort (SJW) yani sarı kantron yağı, dünyanın ılıman bölgelerinin çoğunda açık, rahatsız alanlarda yetişen, yayılan, yapraklı bir bitkidir (Klemow et al., 2011; Wölfler et al., 2014). Bu türün çeşitli iç ve dış rahatsızlıkları tedavi etmek için bitkisel bir ilaç olarak kullanılması, eski Yunanlılar zamanına kadar uzanır (Wölfler et al., 2014). O zamandan beri anksiyete, depresyon, kesikler ve yanıklar için popüler bir tedavi olmaya devam etmiştir (Wölfler et al., 2014). Bununla birlikte, geleneksel kullanım, başlangıçtan itibaren, esas olarak yağlar ve tentürler biçimindeki harici uygulamalarla da karakterize edilmiştir (Klemow et al., 2011). Kantaronun tıbbi bir bitki olarak bilinen en eski sözlerinden biri, Yaşlı Pliny (MS 23-79) tarafından *Naturalis Historiae*'de yanıklar için bir tedavi olarak, aynı zamanda dahili olarak ishali durduran bir büzücü olarak bulunur ve diüretik olarak kullanmıştır (Klemow et al., 2011). Son araştırmalar, bu bitkinin kanser, iltihaplanma ile ilgili bozukluklar ve bakteriyel ve viral hastalıklar dahil olmak üzere diğer rahatsızlıkların tedavisinde ve bir antioksidan ve nöroprotektif ajan olarak etkinliğini göstermektedir (Klemow et al., 2011; Wölfler et al., 2014).

Kantronun yukarıda belirtilen özellikleri ve içerdiği tıbbi özelliklerinden dolayı hem dünyada hem de ülkemizde halk hekimliğinde yanık ve yaraların iyileşmesini sağlamak için yaygın olarak kullanılan bir bitkidir (Sönmez & Seval, 2019). Yumuşak dokuları oluşturan yapıların iç ve dış yüzeylerine herhangi bir kesi, delme, incitme veya benzeri nesnelere uygulanması ile normal anatomik durumun değişmesi ve doku işlevinin kaybı yara olarak tanımlanır (Karasu & Bakır, 2008; Yanık, 2012).

2. Kantaronun yara iyileşmesi üzerine etkisi

Kantaronun yara iyileşmesi üzerindeki etkisi bir sıçan modelinde incelendiğinde, *Hypericum perforatum* ekstraktının granülasyon ve epitelizasyon üzerinde olumlu etkileri olduğu ve yara iyileşmesini hızlandırdığı bulunmuştur (Han et al., 2017; Mukherjee et al., 2000; Mukherjee & Suresh, 2000; Sönmez & Seval, 2019). Sıçanlarla yapılan deneysel çalışmalarda, insizyon, eksizyon ve ölü boşluk yaralarının iyileşmesi kanıtlanmıştır. *Hypericum* türlerinin bir tentürünün oral yoldan uygulanmasıyla arttığı bildirilmiştir (Mukherjee et al., 2000; Mukherjee & Suresh, 2000)

2.1. Kantaronun doğum sonu yara iyileşmesi üzerine etkisi

Hayvan deneylerinin yanı sıra doğum sonrası yara iyileşmesinde de kantaron yağının etkili olduğu görülmüştür (Çobanoğlu & Şendir, 2020;

Hajhashemi et al., 2018; Lavagna et al., 2001; Samadi et al., 2010; Sonmez et al., 2021; Vakili et al., 2018; Vakilian et al., 2016; Yahya & Mehraban, 2020). Sezaryen skar dokusuna uygulanan sarı kantaronunun skar dokusu iyileşmesinde etkili olduğu görülmüştür (Lavagna et al., 2001; Samadi et al., 2010). Benzer şekilde müdahaleli vajinal doğum sonrası epizyotomi skar dokusuna uygulana sarı kantaronun yara dokusunu iyileştirdi ve vajinal doğum sonu epizyotomi ağrısını azalttığı saptanmıştır (Çobanoğlu & Şendir, 2020; Hajhashemi et al., 2018; Sonmez et al., 2021; Vakili et al., 2018; Vakilian et al., 2016; Yahya & Mehraban, 2020)

Lavagna ve ark.'nın sezaryen ile doğumdan kaynaklanan cerrahi yaralar üzerinde sarı kantaron yağı özlerinden oluşan bir karışımın doku yenileyici etkisini saptamak amacıyla, 24 kadını kapsayan deneysel çalışmalarında, iki gruba da 16 gün boyunca, birinci ve ikinci uygulama arasında 8 saat arayla günde iki kez kantaron yağı uygulanmıştır. Çalışma sonucunda kantaron ile tedavi edilen hasta grubunda kontrol grubuna göre daha iyi sonuçlar elde edilmiştir. Knataron ile tedavi edilen grupta cerrahi yaranın yüzey çevre alanı alanı $37,6 \pm 9,9$ azalırken, kontrol grubundaki $15,83 \pm 4,64$ oranında azalmıştır (Lavagna et al., 2001).

Samadi ve ark.'nın sarı kantaronun sezaryen yara iyileşmesi ve hipertrofik skar üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla, 144 kadını kapsayan, çift kör randomize kontrollü çalışmalarında, 16 gün boyunca günde 3 kez sürülen sarı kantaron içerikli merhemlin topikal uygulamasının güvenilir, sezaryen yara iyileşmesini kolaylaştırabilir, skar, ağrı ve kaşıntı oluşumunu en aza indirebildiğini- saptamıştır (Samadi et al., 2010).

Çobanoğlu ve Şendir 'in doğumu kolaylaştırmak için epizyotomi uygulanan kadınlarda yara bakımı için kullanılan sarı kantaron yağının kullanımının iyileşmeyi kolaylaştırmada etkisini saptamak amacıyla, 144 kadını kapsayan randomize kontrollü çalışmalarında, sarı kantaron yağının epizyotomi geçirmiş kadınlarda yara iyileşmesini iyileştirmeye katkıda bulunabilecek etkili bir yara bakım ürünü olduğu görülmüştür (Çobanoğlu & Şendir, 2020).

Hajhashemi ve arka'nın, primipar kadınlarda epizyotomi yara iyileşmesi üzerine Achillea millefolium ve sarı kantaron merhemlerinin etkinliğini saptamak amacıyla yaptıkları 140 kadını kapsayan çalışmalarında, Achillea millefolium ve sarı kantarondan oluşan merhemler perine bölgesine sürülerek 10 gün boyunca kullanılmıştır. Çalışma sonucunda her iki pomadların epizyotomi yarasının perineal ağrı düzeyini, kızarıklığını, ödemi ve ekimozunu azalttığından epizyotomi tedavisi için kullanılmasının faydalı olduğu görülmüştür (Hajhashemi et al., 2018).

Sönmez ve ark.'nın sarı kantaron esansiyel yağının antibakteriyel etkisini incelemek amacıyla tasarlanan çalışmalarında sezaryen ve epizyotomi insizyonlarının bakteri kültürlerinden izole edilen bakteriler tanımlanmıştır. Tanımlanan bu bakteriler mikrobiyal ortamda ekilmiş ve üremesi sağlanmıştır. Üreme plaklarına saf *Calophyllum inophyllum* tohum yağı ve sarı kantaron yağı uygulanmıştır. Analizler sonucunda *Calophyllum inophyllum*'ün bakteriler üzerinde sarı kantaron yağına göre daha etkili olduğu bulundu (Sonmez et al., 2021).

Vakili ve ark.'nın primipar kadınlarda epizyotomi sonrası sarı kantaron merheminin perineal ağrı yoğunluğu üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla, 84 kadını içeren çalışmalarında, her gruptaki katılımcılar, epizyotomi bölgesine günde iki kez ve on gün boyunca merhem (her seferinde yaklaşık 3 gram) kullanılmıştır. İnvazif olmayan, basit ve etkili bir topikal formülasyon olarak sarı kantaron merheminin kullanılması, epizyotomi bölgesinin ağrı yoğunluğunu önemli ölçüde azalttığı görülmüştür (Vakili et al., 2018).

Vakilian ve ark.'nın sarı kantaronun Epizyotomi yara iyileşmesi üzerine etkilerini belirlemek amacıyla 120 kadını kapsayan çift-kör randomize kontrollü çalışmalarında, kantaronun epizyotomide ağrının azalması ve yara iyileşmesi üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Vakilian et al., 2016).

Yahya ve Mehraban'ın sarı kantaronun primipar kadınlarda epizyotomi yara iyileşmesi üzerine etkilerini belirlemek amacıyla 100 kadını kapsayan çalışmalarında her iki grup 10 gün boyunca günde iki kez yara bölgesinde 2 cm sarı kantaron veya plasebo krem kullanılmıştır. Çalışma sonucunda sarı kantaronun krem perineal yara iyileşmesinde etkili olduğu görülmüştür (Yahya & Mehraban, 2020).

Sonuç

Sonuç olarak çalışmalarda *Hypericum perforatum*'ün zeytinyağı ile elde edilen ekstresi (kantaron yağı) yıllardır çeşitli yaraların tedavisinde geleneksel olarak kullanılmaktadır. Sarı kantaron yağının hem fareler hem de doğum sonrası yara iyileşmesi üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında, farklı bakım ürünlerinin *Hypericum perforatum* yağı ile yara iyileşmesinde karşılaştırılması ve olası yan etkilerinin değerlendirildiği, daha geniş örneklemli ileri çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Kaynaklar

- Çobanoğlu, A., & Şendir, M. (2020). The effect of hypericum perforatum oil on the healing process in the care of episiotomy wounds: A randomized controlled trial. *European Journal of Integrative Medicine*, 34, 100995. <https://doi.org/10.1016/j.eujim.2019.100995>
- Hajhashemi, M., Ghanbari, Z., Movahedi, M., Raficlan, M., Keivani, A., & Haghollahi, F. (2018). The effect of Achillea millefolium and Hypericum perforatum ointments on episiotomy wound healing in primiparous women. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 31(1), 63–69. <https://doi.org/10.1080/14767058.2016.1275549>
- Han, M. C., DURMUŞ, A. S., Sağlıyan, A., Günay, C., Özkaraca, M., Kandemir, F. M., Comakli, S., & ÖZTOPALAN, D. F. (2017). Effects of Nigella sativa and Hypericum perforatum on wound healing. *Turkish Journal of Veterinary & Animal Sciences*, 41(1), 99–105. <https://doi.org/10.3906/vet-1603-26>
- Karasu, A., & Bakır, B. (2008). Yara ve yara iyileşmesi. *Vet. Cer. Derg.*
- Klemow, K. M., Bartlow, A., Crawford, J., Kocher, N., Shah, J., & Ritsick, M. (2011). *Medical Attributes of St. John's Wort (Hypericum perforatum)*. Editors In: Benzie IFE, Wachtel-Galor S, editors. *Source Herbal Medicine: Biomolecular and Clinical Aspects. Chapter 11*. CRC Press, Boca Raton (FL).
- Lavagna, S. M., Secci, D., Chimenti, P., Bonsignore, L., Ottaviani, A., & Bizzarri, B. (2001). Efficacy of Hypericum and Calendula oils in the epithelial reconstruction of surgical wounds in childbirth with caesarean section. *Il Farmaco*, 56(5–7), 451–453. [https://doi.org/10.1016/S0014-827X\(01\)01060-6](https://doi.org/10.1016/S0014-827X(01)01060-6)
- Mukherjee, P. K., & Suresh, B. (2000). The evaluation of wound-healing potential of Hypericum hookerianum leaf and stem extracts. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 6(1), 61–69. <https://doi.org/10.1089/acm.2000.6.61>
- Mukherjee, P. K., Verpoorte, R., & Suresh, B. (2000). Evaluation of in-vivo wound healing activity of Hypericum patulum (Family: Hypericaceae) leaf extract on different wound model in rats. *Journal of Ethnopharmacology*, 70(3), 315–321. [https://doi.org/10.1016/S0378-8741\(99\)00172-5](https://doi.org/10.1016/S0378-8741(99)00172-5)
- Samadi, S., Khadivzadeh, T., Emami, A., Moosavi, N. S., Tafaghodi, M., & Behnam, H. R. (2010). The effect of Hypericum perforatum on the wound healing and scar of cesarean. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 16(1), 113–117. <https://doi.org/10.1089/acm.2009.0317>
- Sönmez, M., & Seval, M. (2019). Fitoterapik Yara Bakımında Sarı Kantaron Yağının Etkisi. *Academic Studies on Natural and Health Sciences*, 201.
- Sonmez, T., Ardic, B., Sevindik, H. G., Apay, S. E., & Uslu, H. (2021). Anti-bacterial Effect of Hypericum Perforatum and Calophyllum Inophyllum

Against Some Bacteria Causing Infections in Cesarean and Episiotomy Wounds. *International Journal of Caring Sciences*, 14(3), 1953.

- Vakili, F., Mirmohammadali, M., Montazeri, A., Farokhi, M., & Minaee, M. B. (2018). Impact of hypericum perforatum ointment on perineal pain intensity following episiotomy: A randomized placebo-controlled trial. *Journal of Caring Sciences*, 7(4), 205. <https://doi.org/10.15171/jcs.2018.031>
- Vakilian, K., Alizadeh, Z., Matouripour, P., & Abasinia, H. (2016). The effect of hypericum Perforatum (Perforan) on wound healing and pain of episiotomy. *The Iranian Journal of Obstetrics, Gynecology and Infertility*, 18(180), 16–23.
- Wölflé, U., Seelinger, G., & Schempp, C. M. (2014). Topical application of St. John's wort (Hypericum perforatum). *Planta Medica*, 80(02/03), 109–120.
- Yahya, S., & Mehraban, Z. (2020). Effect of hypericum perforatum cream on perineal wound healing in primiparous women. *The Iranian Journal of Obstetrics, Gynecology and Infertility*, 23(6), 61–69.
- Yanık, K. (2012). *Veteriner Genel Cerrahi*. Malatya, Turkey: Medipres yayıncılık.